

РОЗСЛІДУВАННЯ ВІЙСЬКОВИХ ЗЛОЧИНІВ: КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ ТА КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ ЗМІСТ

INVESTIGATION OF WAR CRIMES: CRIMINAL LEGAL AND CRIMINAL PROCEDURAL CONTENT

Сайнчин С.О., к.ю.н.,

старший викладач кафедри кримінально-правових дисциплін,

Інститут права та безпеки Одеського державного університету внутрішніх справ

Донцов Д.Ю., к.ю.н., суддя

Приморський районний суд м. Одеса

Яцишена Г.А., к.ю.н.,

доцент кафедри кримінально-правових дисциплін,

Інститут права та безпеки Одеського державного університету внутрішніх справ

Дарій С.В., викладач кафедри кримінально-правових дисциплін

Інститут права та безпеки Одеського державного університету внутрішніх справ

У статті наголошується, що ключовим завданням досудового розслідування є забезпечення належного правового механізму для регулювання питань, пов'язаних з воєнними злочинами, шляхом створення та підтримання оптимальних умов для ефективного розкриття зазначених злочинів. Організація процесу розслідування включає в себе наступні елементи:

- а) Розробка узгодженого плану дій між правоохоронними органами, що забезпечує скоординоване та ефективне проведення слідчих дій.
- б) Забезпечення ефективної комунікації між слідчими, оперативними працівниками, експертами, посадовими особами, відповідними службами та правоохоронними підрозділами, що сприяє обміну інформацією та оперативному реагуванню.
- в) Забезпечення кваліфікованого керівництва слідчою групою, що гарантує належне виконання слідчих дій та дотримання законності.
- г) Регулярний обмін інформацією між учасниками розслідування, що забезпечує повноту та об'єктивність слідчих дій.
- д) Координація та узгодження дій учасників кримінального провадження, розслідуваних епізодів та щодо кожного обвинуваченого, що забезпечує системність та послідовність розслідування.
- е) Своєчасна розробка планів розслідування, внесення необхідних коректив на кожному етапі розслідування та здійснення контролю за їх виконанням, що забезпечує динамічність та ефективність слідчих дій.

Доводиться, що організація розслідування може здійснюватися на різних рівнях, а саме: високий рівень: передбачає створення та функціонування комплексної системи заходів, спрямованих на забезпечення ефективної роботи всієї системи розслідування та її окремих елементів. Тобто, це стратегічний підхід, який охоплює загальне управління та координацію процесу розслідування на системному рівні; управлінський рівень: полягає у формуванні системи заходів, спрямованих на забезпечення цілеспрямованої та скоординованої діяльності шляхом обробки інформації з використанням прямих і зворотних каналів зв'язку та прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Тобто, це процес оперативного управління, який забезпечує ефективну координацію дій учасників розслідування та прийняття своєчасних рішень на основі аналізу отриманої інформації; методичний рівень: полягає у формуванні системи заходів, спрямованих на забезпечення застосування ефективних методик та способів розкриття окремих правопорушень, кримінальних дій та їх окремих епізодів. Тобто, це процес застосування криміналістичних знань та навичок для ефективного розслідування конкретних злочинів; тактичний рівень: полягає у формуванні системи заходів, спрямованих на забезпечення ефективного застосування тактичних прийомів та правил підготовки, проведення та фіксації окремих слідчих дій та тактичних операцій. Тобто, це процес застосування конкретних тактичних методів та прийомів для досягнення цілей розслідування в окремих слідчих ситуаціях.

Кримінально-правова характеристика воєнних злочинів являє собою інформаційну модель, що акумулює найбільш релевантні відомості щодо зазначеної категорії кримінальних правопорушень, які можуть бути ефективно використані при плануванні досудового розслідування та проведенні окремих процесуальних дій і розшукових заходів. Серед її елементів виділено спосіб вчинення злочину, предмет злочинного посягання, обстановка вчинення злочину, слідова картина, особа злочинця (військовослужбовця). Визначені елементи кримінально-правової характеристики воєнних злочинів характеризуються обов'язковою розшуковою спрямованістю, що надає правоохоронним органам, які здійснюють досудове розслідування, можливість проводити слідчі (розшукові) дії та висувати обґрунтовані слідчі версії в процесі досудового розслідування.

Ключові слова: кримінально-правова характеристика, методика, організація, розслідування, кримінально-процесуальні особливості, організаційні задачі розслідування, військова злочинність.

The article emphasizes that the key task of pre-trial investigation is to ensure a proper legal mechanism for regulating issues related to war crimes by creating and maintaining optimal conditions for the effective disclosure of these crimes. The organization of the investigation process includes the following elements:

- a) Development of a coordinated action plan between law enforcement agencies, ensuring coordinated and effective investigative actions.
- b) Ensuring effective communication between investigators, operational staff, experts, officials, relevant services, and law enforcement units, facilitating information exchange and rapid response.
- c) Providing qualified leadership for the investigative team, ensuring proper execution of investigative actions and adherence to legality.
- d) Regular exchange of information between investigation participants, ensuring the completeness and objectivity of investigative actions.
- e) Coordination and harmonization of actions of criminal proceedings participants, investigated episodes, and concerning each accused, ensuring systematic and consistent investigation.
- f) Timely development of investigation plans, making necessary adjustments at each stage of the investigation, and monitoring their implementation, ensuring the dynamism and effectiveness of investigative actions.

It is argued that the organization of the investigation can be carried out at different levels, namely:

– High level: involves the creation and functioning of a comprehensive system of measures aimed at ensuring the effective operation of the entire investigation system and its individual elements. That is, it is a strategic approach that covers the overall management and coordination of the investigation process at the systemic level.

– Management level: consists of forming a system of measures aimed at ensuring purposeful and coordinated activity by processing information using direct and feedback channels and making informed management decisions. That is, it is a process of operational management that ensures effective coordination of actions of investigation participants and timely decision-making based on the analysis of received information.

– Methodological level: consists of forming a system of measures aimed at ensuring the use of effective methods and ways of disclosing individual offenses, criminal acts, and their individual episodes. That is, it is a process of applying forensic knowledge and skills for the effective investigation of specific crimes.

– Tactical level: consists of forming a system of measures aimed at ensuring the effective use of tactical techniques and rules for preparing, conducting, and documenting individual investigative actions and tactical operations. That is, it is a process of applying specific tactical methods and techniques to achieve investigation goals in specific investigative situations.

The criminal law characteristic of war crimes is an information model that accumulates the most relevant information about this category of criminal offenses, which can be effectively used in planning a pre-trial investigation and conducting individual procedural actions and search measures. Among its elements are the method of committing the crime, the subject of the criminal assault, the setting of the crime, the trace picture, the identity of the perpetrator (serviceman). The defined elements of the criminal law characteristic of war crimes are characterized by mandatory search orientation, which allows law enforcement agencies conducting a pre-trial investigation to conduct investigative (search) actions and put forward reasonable investigative versions in the course of the pre-trial investigation.

Key words: criminal law characteristic, methodology, organization, investigation, criminal procedural features, organizational tasks of investigation, military crime.

Стан наукової розробки в галузі теорії та методики розслідування злочинів у вітчизняній науці представлений працями науковців, зокрема професорів: Бахін В.П., Журавель В.А., Зразків В.А., Коновалова В.О., Матусовський Г.А., Шепітько В.Ю. та іншими вченими, згідно з висловленою думкою, в процесі розслідування кримінальних правопорушень різних категорій, окрім специфічних завдань, вирішуються також завдання, що є загальними для всіх кримінальних проваджень. Праці зазначених авторів містять фундаментальний аналіз загальної концепції методики розкриття злочинів. Однак, у юридичній та спеціальній літературі спостерігається недостатня кількість досліджень, присвячених розробці приватних криміналістичних методик розкриття окремих видів злочинів.

Оскільки цей процес носить закономірний характер, склалася об'єктивна необхідність у розробці методик рішення задач, типових для усіх випадків розслідування. Це і визначило вибір теми нашого дослідження.

Мета статті – проаналізувати практичні проблеми при розслідуванні військової злочинності.

Виклад основного матеріалу. Криміналістична характеристика злочинів є відносно новою категорією в криміналістичній науці. З моменту її запровадження в науковий обіг, науковці виходили з презумпції можливості використання зазначеної характеристики для забезпечення більш ефективного та оперативного розслідування кримінальних правопорушень. Здебільшого, вони визначали дану категорію як складову частину методики розслідування окремих видів злочинів, з чим ми погоджуємося.

Саме в рамках методики криміналістична характеристика виявляє свою практичну цінність, демонструючи логічну інтеграцію всіх складових для досягнення цілей конкретного кримінального провадження. Методика розслідування воєнних злочинів не є винятком з цього правила.

В даному розрізі доречною є позиція Є.П. Іщенко, який наголошував, що, при здійсненні досудового розслідування конкретного кримінального провадження, слідчий нерідко стикається з труднощами при встановленні криміналістичних особливостей певного виду або групи злочинів, а також при виборі оптимальних стратегій їх розкриття та розслідування. Іншими словами, існує потреба у створенні криміналістичної моделі розслідування, яка б дозволила, шляхом її застосування до поточної слідчої ситуації, забезпечити чітку орієнтацію слідчого щодо пріоритетних напрямків дій, необхідних для встановлення та викриття винних осіб, а також для реабілітації осіб, які опинилися під підозрою внаслідок збігу обставин [3, с. 120-121]. Саме криміналістична характеристика і стає тією матрицею, на яку можна накопичувати інформацію про конкретне суспільно небезпечне діяння.

Наголосимо, що міжвидова (комплексна) методика не є простою сукупністю окремих видових методик, а являє собою їх інтегровану модель, яка виконує системоутворюючу та методологічну функції. Отже, розробка теоретич-

них засад криміналістичної методики здійснюється в різних напрямках, що сприяє формуванню нових підходів, уточненню, доповненню та оновленню існуючих наукових концепцій та положень.

Згідно з викладеним, у наукових колах спостерігається відсутність чітко сформульованих позицій щодо однієї з ключових проблем теорії та методології криміналістики, а саме системи принципів формування криміналістичних методик розслідування. Крім того, наявна тенденція до змішування принципів науково-теоретичної розробки приватних методик розслідування з принципами застосування та побудови методик розслідування злочинів у практичній діяльності. У цьому контексті необхідно наголосити, що формування криміналістичної методики розслідування зумовлюється визначенням тих теоретичних і методологічних передумов, на основі яких можливо виявити загальні закономірності та взаємозв'язки, що притаманні основним об'єктам криміналістичного наукового дослідження: діяльності з розслідування злочинів, з одного боку, та діяльності з їх вчинення – з іншого.

Вважаємо, що зазначена мета може бути досягнута шляхом застосування дієвого, системного та функціонального підходів, які, утворюючи інтегровану систему, формують загальний комплексний підхід, що є засобом для пояснення, конструювання та прогнозування науково-методичних розробок [1, с. 7-9].

Загалом у криміналістичній літературі відсутня єдина позиція серед науковців стосовно поняття та системи визначеної наукової категорії. Розглянемо певну кількість позицій вчених. Так, А.Ф. Волобуєв визначив, що криміналістична характеристика являє собою динамічну систему взаємозалежних загальних та індивідуальних ознак злочину, які найбільш яскраво проявляються у способі та механізмі злочинного діяння, обстановці його вчинення та індивідуальних рисах суб'єкта злочину. Дані, отримані в результаті аналізу зазначених ознак, мають вирішальне значення для розробки ефективних методів розслідування. Інші автори визначають криміналістичну характеристику як сукупність елементів складу злочину певного виду, що відображає його стійкі ознаки, які проявляються у вигляді чітко структурованої системи матеріальних та інтелектуальних слідів [9, с. 100]. Спільною рисою зазначених позицій є наявність взаємозалежних ознак певної групи кримінальних правопорушень. З огляду на це доречним є визначення В.П. Бахіна та Є.Б. Лук'янчикова, які формують криміналістичну характеристику злочинів, як систему узагальненої інформації, про найбільш характерні, з точки зору криміналістики, ознак, конкретного виду злочину [2, с. 40].

У свою чергу, В.Д. Берназ наголошував, що емпіричне дослідження кримінальних проваджень є необхідною умовою для формування системи узагальнених відомостей про групу суспільно небезпечних діянь. Саме тому він зазначає, що криміналістична характеристика виду злочинів – «...це основана на державних статистичних даних

науково обґрунтована система узагальненої інформації та їх джерел про обставини, які були доказані, та інші, які мали значення для попередження, виявлення, розслідування та судового розгляду досліджуваних злочинів зазначеної категорії» [3, с. 17].

Криміналістична характеристика, згідно з іншими авторами, є інформаційною системою, що містить відомості про криміналістично значущі ознаки злочинів певного виду, відображає закономірні зв'язки між ними та слугує основою для побудови й перевірки слідчих версій під час розслідування.

Криміналістична характеристика може бути концептуалізована як ідеальна модель, що відображає типові зв'язки та джерела доказової інформації, і яка дозволяє прогнозувати оптимальну стратегію та найбільш ефективні засоби розслідування окремих категорій злочинів.

Як зазначають О.Н. Колесниченко та В.О. Коновалова, дана наукова категорія являє собою систематизований набір відомостей (інформації) про криміналістично значущі ознаки злочинів певного виду, що відображає закономірні зв'язки між цими ознаками та слугує основою для формування й верифікації слідчих версій з метою вирішення конкретних завдань розслідування [5, с. 16]. У свою чергу, В.В. Єфименко досліджує наукову категорію визначається як інформаційна система, що містить криміналістично значущі та закономірно взаємопов'язані ознаки, встановлені в результаті узагальнення слідчої та судової практики щодо певної категорії злочинів. Ці ознаки проявляються в предметі посягання, способі, механізмі, умовах та обставині вчинення злочину, особистості потерпілого, особистості злочинця, а також у меті та мотиві злочинної поведінки, відповідно до об'єктивно існуючих закономірностей [6, с. 32]. У свою чергу, І.Ф. Герасимов вказав, що криміналістична характеристика злочину має не лише інформаційне значення, але й виконує роль практичної бази для вирішення питань, що розглядаються в інших структурних елементах. А саме: 1) відомості про способи вчинення злочинів використовуються для їх методичної класифікації та розробки спеціалізованих методик розслідування або для диференціації методичних положень у рамках загальної методики; 2) є основою для формування слідчих версій та планування розслідування; 3) визначають тактичні аспекти проведення окремих слідчих дій.

Як наголошує О.М. Вдовін, криміналістична характеристика злочинів, пов'язаних з незаконним обігом зброї та боєприпасів, виконує подвійну функцію: сприяє пошуково-розшуковим заходам та забезпечує інформаційну підтримку державного обвинувачення. О.М. Вдовін стверджує, що криміналістична характеристика, призначена для слідчих та державних обвинувачів у кримінальних провадженнях щодо цих злочинів, повинна відповідати наступним положенням: 1) її зміст повинен бути адаптований для потреб судового розгляду та відрізнятися від криміналістичної характеристики, що використовується на етапі досудового розслідування; 2) вона повинна мати аналітичний та дослідницький характер; 3) повинна містити інформацію про типові помилки, що допускаються під час розслідування; 4) повинна надавати чіткі вказівки щодо пошуку інформації, необхідної для ефективного підтримання державного обвинувачення, в матеріалах кримінального провадження [3, с. 189].

Нове бачення криміналістичної характеристики і взаємозв'язку її елементів зустрічаємо в роботах Г.А. Матусовського, який зазначає, що криміналістична характеристика, як збір та джерело даних про конкретні види злочинів, виконуючи інформаційну функцію, формує єдину інформаційну систему. Її використання передбачає отримання та аналіз даних щодо окремих компонентів та встановлення кореляцій між ними. З цієї точки зору, всі елементи системи є теоретично рівнозначними, і поділ їх

на основні та другорядні не є обґрунтованим. Водночас, застосування зазначеної інформаційної системи вимагає в кожному окремому випадку виокремлення ключового елемента, який слугуватиме точкою входу до системи для отримання необхідної інформації. Ідентифікація ключового елемента в кожному конкретному випадку обумовлюється слідчою ситуацією, що склалася на певному етапі розслідування, а також наявними та необхідними до встановлення вихідними даними. Аналіз кримінальних справ щодо різних категорій злочинів свідчить про те, що значна їх частина вчиняється способами, ознаки яких не завжди є очевидними. У зв'язку з цим, їх виявлення та тлумачення вимагають, у першу чергу, знань та застосування систематизованого опису способів вчинення злочинів [4, с. 149].

В.В. Лисенко, підкреслюючи важливість досліджуваної наукової категорії, зазначає, вона «...має практичне призначення не лише у випадку встановлення типових зв'язків між її елементами. Вона може бути також ефективно застосована у діяльності слідчих органів за наявності нетипових особливостей окремих елементів чи зв'язків. Виходячи з наведеного, можна зазначити, що до змісту криміналістичної характеристики необхідно включати інформацію про злочини, яка має одиничні прояви. Такі нетипові прояви злочинної діяльності можуть мати поширення у майбутньому» [6, с. 234].

Враховуючи вищезазначені позиції, криміналістична характеристика воєнного злочину концептуалізується як інформаційна модель, що містить найбільш криміналістично релевантні відомості щодо зазначеної групи кримінальних правопорушень, і призначена для ефективного застосування при плануванні досудового розслідування та проведенні окремих процесуальних і розшукових заходів.

І.В. Капустін, аналізуючи криміналістичну характеристику крадіжок вогнепальної зброї та вибухових речовин, висловлює думку про недоцільність включення предмета доказування до її елементів. Він обґрунтовує це тим, що предмет доказування більше відноситься до кримінально-процесуальних аспектів розслідування [5, с. 63-64].

Необхідно зазначити, що просте перерахування елементів не є достатнім. Р.Л. Степанюк підкреслює, що аналіз кореляційних зв'язків між елементами криміналістичної характеристики, їх виявлення та використання для вирішення завдань розслідування мають першочергове значення при дослідженні окремих кримінальних правопорушень.

На нашу думку, криміналістична характеристика повинна містити лише ті елементи, які мають значну інформаційну цінність та сприяють пошуку доказів. С.Г. Павліков, досліджуючи криміналістичну характеристику незаконного обігу зброї, боєприпасів, вибухових речовин і пристроїв, висловлює слушну думку про те, що визначення цієї характеристики має базуватися на об'єктивному аналізі, враховувати взаємозв'язок елементів та усувати недоліки попередніх визначень [5, с. 27-28].

Слід пам'ятати, що важливим аспектом є не тільки наявність елементів криміналістичної характеристики, але й їх взаємодія. В.С. Кузьмічов та Г.І. Прокопенко виділяють наступні компоненти структури криміналістичної характеристики злочинів: предмет безпосереднього злочинного посягання (широкий спектр об'єктів органічного та неорганічного походження); спосіб вчинення злочинів у широкому контексті (сукупність обставин підготовки, вчинення та приховування злочину, дії суб'єкта, спрямовані на досягнення мети). До структури криміналістичної характеристики також входять: типова слідова картина злочину в широкому розумінні (сукупність матеріальних та ідеальних відображень, залишених у навколишньому середовищі внаслідок вчинення злочину); особа злочинця (опис особи як соціально-біологічної системи, ознаки якої відображаються в матеріальному середовищі); особа

потерпілого (для окремих видів злочинів: демографічні дані, спосіб життя, риси характеру, звички, соціальні зв'язки, ознаки віктимності) [6, с. 253].

О.Р. Росинська визначає наступні елементи структури криміналістичної характеристики: характеристику типових способів вчинення та приховування злочинів даного виду, а також інших обставин злочину; відомості про коло осіб, серед яких слід шукати злочинця; характеристику типового потерпілого; опис типових обставин, що сприяли або перешкоджали вчиненню таких злочинів [6, с.242].

Натомість, О.О. Ексархопуло включає до криміналістичної характеристики наступні елементи: спосіб вчинення злочину, спосіб приховування злочину, механізм злочину, обстановка вчинення злочину, знаряддя злочину, характерні сліди, особа злочинця, особа потерпілого, а також мотиви поведінки злочинця та потерпілого [4, с. 271].

Н.С. Карпов виділяє наступні компоненти криміналістичної характеристики: спосіб вчинення злочину, місце та обстановка вчинення злочину, час вчинення злочину, знаряддя та засоби злочину, предмет посягання, особа потерпілого, особа злочинця, а також сліди злочину в широкому розумінні [5, с. 268-269].

С.Г. Павліков включає до складу криміналістичної характеристики досліджуваних злочинів наступні структурні елементи: особливості предмета злочинного посягання, спосіб вчинення, обставини злочинного діяння та особистісні характеристики суб'єкта злочину [4, с. 172-173].

На основі цих положень, А.Ф. Волобуєв стверджує, що криміналістична характеристика розкрадань майна повинна відображати традиційні елементи їх механізму, але з урахуванням специфіки, обумовленої підприємницькою діяльністю, а також взаємозв'язків з іншими злочинами, оскільки вони формують єдину технологію злочинної діяльності. Зокрема, слід враховувати особливості предмета посягання (матеріальні цінності, грошові кошти, цінні папери); обстановка вчинення злочину (економічні та правові умови підприємницької діяльності, організаційно-правові форми підприємств, стан державного контролю, місцезнаходження та взаємовідносини суб'єктів підприємництва); способи підготовки, вчинення та приховування розкрадання (методи створення сприятливих умов для заволодіння майном, методи безпосереднього заволодіння та використання майна, заходи з маскування розкрадання, вчинення супутніх злочинів); сліди розкрадання (документи та речові докази, свідчення осіб, що вказують на протиправне заволодіння майном); особливості суб'єкта розкрадання та супутніх злочинів (підприємець-фізична особа, посадові особи та службовці юридичної особи – суб'єкта підприємництва); особливості потерпілого від розкрадання (підприємець, окремі громадяни) [3, с. 35].

В.Ф. Єрмолович пропонує найбільш широкую структуру елементів криміналістичної характеристики, що налічує понад 20 компонентів. Серед них: зв'язок злочину з адміністративними правопорушеннями та порушеннями різних видів дисципліни; криміналістична структура злочину; методи уникнення кримінальної відповідальності та покарання; дії осіб, що об'єктивно сприяли настанню злочинного результату або ухиленню суб'єкта від відповідальності [5, с. 238].

І.В. Капустіна виділяє наступні складові криміналістичної характеристики розкрадань вогнепальної зброї, боєприпасів, вибухових речовин та вибухових пристроїв: типові дані про предмет посягання; типові дані про спосіб підготовки, вчинення та приховування злочину, обстановку вчинення злочину та наслідки злочинних дій; типові дані про особистісні особливості суб'єкта злочинного посягання; типові дані про цілі та мотиви злочинної поведінки; типові дані про особистісні особливості

та поведінку потерпілих; типові дані про обставини, що сприяють вчиненню злочину [6, с. 193].

М.О. Селиванов виділяє наступні компоненти криміналістичної характеристики, об'єднавши їх у чотири групи: об'єкт злочинного посягання (включаючи потерпілого); обставини злочину (місце, час, спосіб вчинення); наслідки злочину (зміни, що відбулися в об'єкті злочинного посягання та навколишньому середовищі, включаючи сліди злочинця); об'єктивна сторона та особа злочинця [7, с. 56].

А.В. Іщенко визначає наступні компоненти криміналістичної характеристики злочинів: слідова картина, спосіб вчинення злочину, предмет злочинного посягання, дані про особу злочинця та потерпілого. У свою чергу, І.Ф. Пантелєєв виділяє: спосіб вчинення, сліди злочину, особу злочинця, мотиви та цілі вчинення злочину, а також дані про потерпілого [7, с. 65-69].

В результаті аналізу наукових праць та кримінальних проваджень, ми визначили наступну структуру криміналістичної характеристики воєнних злочинів: спосіб вчинення злочину; предмет злочинного посягання; обстановка вчинення злочину; слідова картина; місце та час скоєння злочину; особа злочинця (військовослужбовця).

Аналіз кримінальних проваджень та наукових джерел показує, що спосіб вчинення злочину є обов'язковим елементом криміналістичної характеристики. Досліджувана категорія кримінальних правопорушень не є винятком. Спосіб вчинення злочину, як обов'язкова складова складу злочину, характеризує механізм суспільно небезпечного діяння.

Проведене дослідження дозволило обґрунтувати необхідність виокремлення в криміналістичній характеристиці елемента «предмет злочинного посягання», враховуючи, що більшість воєнних злочинів пов'язані з посяганням на майно. Ми підтримуємо позицію дослідників, які стверджують, що в криміналістичному аспекті, на відміну від кримінально-правового, предметом безпосереднього посягання є тілесна організація людини, розглянута як фізико-біологічна система, що залишає матеріальні відображення в процесі взаємодії з навколишнім середовищем. Це пояснюється тим, що суспільні відносини тісно пов'язані з матеріальними речами та виражаються через них.

З точки зору криміналістики, А.Ф. Волобуєв визначає цю категорію злочинів як сукупність відомостей про особливості предмета, що визначають дії злочинців щодо підготовки, вчинення та приховування злочину, які, в свою чергу, призводять до формування певних слідів, що є джерелами доказів [3, с. 43], що ми цілком підтримуємо.

Криміналістичний аналіз підтверджує необхідність включення предмета злочинного посягання до криміналістичної характеристики, оскільки: по-перше, цей предмет безпосередньо впливає з диспозицій відповідних статей Кримінального кодексу України (наприклад, ст.ст. 410-413), які визначають конкретні предмети злочинного посягання, такі як зброя, боєприпаси, вибухові речовини та інше майно; по-друге, властивості цього предмета мають стійкі кореляційні зв'язки з іншими елементами криміналістичної характеристики; по-третє, інформація про предмет злочинного посягання є необхідною для планування та організації розслідування, а також для проведення окремих процесуальних та розшукових дій.

Наступним елементом, який ми вважаємо за необхідне виокремити в зазначеній структурі, є обстановка вчинення злочину.

В.Ю. Шепітько визначає, що обстановка вчинення злочину містить наступну інформацію: місце, що інтерпретується як частина матеріального середовища, яке включає приміщення, ділянку місцевості та сукупність предметів; регулятивні чинники, що визначають порядок діяльності; фактори, що впливають на поведінку людей у побуті та трудовій діяльності [10, с. 370-371]. Ця складова кри-

міналістичної характеристики описує подію злочину, враховуючи її часово-просторові параметри, які є критично важливими для проведення слідчих дій.

Одним із ключових елементів криміналістичної характеристики є особа злочинця – військовослужбовця, що не може бути проігнорований. Згідно з науковими дослідженнями, інформація про цю категорію осіб включає дані, отримані шляхом аналізу слідів на місці події, свідчень очевидців та інших джерел, з метою визначення стратегії та тактики розшуку і затримання.

Висновок. Підсумовуючи, можна стверджувати, що криміналістична характеристика воєнних злочинців є інформаційною моделлю, що включає в себе найбільш важливі для криміналістики відомості про цю категорію злочинців, забезпечуючи ефективне планування досудового розслідування та проведення слідчих і розшукових дій. Виділені елементи криміналістичної характеристики, такі як спосіб вчинення, предмет посягання, обстановка, слідова картина та особа злочинця, забезпечують необхідну інформацію для проведення слідчих дій та формування слідчих версій під час досудового розслідування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Оленін Ю. П. Виявлення та розслідування вогнищ злочинів: теорія та практика. Одеса, 1996. С. 146
2. Бахін В. П. Слідча практика: проблеми вивчення та вдосконалення.
3. Бандурка О. М. Управління в органах внутрішніх справ України: теорія, досвід, шляхи удосконалення. Харків: Основа, 1996. С. 12
4. Галаган В. І. Використання слідчим інформації на початковому етапі розслідування / Автореф. дис. ... канд. Юрид. наук. К., 1992. С. 9;
5. Клименко Н. І. Криміналістичні знання у структурі підготовки слідчого. К.: Вища школа, 1990. С. 7-37.
6. Коновалова В. Є. Версія: концепція та функції в судочинстві. До: Вища школа, 1990. С. 87-108;
7. Криміналістика / За ред. Ст. Ю. Шепітька. Харків: Одіссея, 2001. С. 32
8. Лукашевич В. Г. Проблеми оптимізації діяльності з розслідування злочинів. Теоретичні та практичні проблеми використання, можливостей криміналістики і судової експертизи у розкритті і розслідуванні злочинів. : Укр. академія внутрішніх справ, К. 1996. С. 17-26.
9. Тищенко В.В. Корисливо-насильницькі злочини: криміналістичний аналіз. Монографія. Одеса «Юр.література», 2002.
10. Шепітько В. Ю. Криміналістика. Енциклопедичний словник. Харків: Право, 2001. с.154
11. Бабенко А.М., Палій М.М. Розмежування посягань на власність від суміжних військових кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану. *Правові новели*. №18. 2022. С.190-198.
12. Бабенко А.М. Аналіз та запобігання кримінальним правопорушенням, що вчиняються озброєними молодіжними організованими угрупованнями. *Південноукраїнський правничий часопис*. № 1-2. 2022. С.54-59.
13. Бабенко А.М. Запобігання організованій, озброєній та терористичній злочинності як складова безпеки в умовах Євроінтеграції. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. № 4. 1. С.54-58.